

מדד מקיף תלת-ממדי של אנטישמיות

הצורך במדד משולב

לנוכח התעוררות מחודשת של אנטישמיות באירופה ובמקביל - מאמצים של ממשלות מדינות האיחוד האירופי להיאבק בתופעה זו, קיים צורך במדד משולב לאנטישמיות, המסוגל לספק למקבלי ההחלטות בישראל ולמנהיגים של ארגונים יהודיים ברחבי העולם כלי מדיניות למעקב אחרי ההתפתחויות. כלי זה יסייע לתהליך קבלת ההחלטות ולהערכת יעילותן של פעולות ההתערבות שיושמו.

כלי המדידה הקיימים מוגבלים להיבטים מסוימים של התופעה, חלקים בודדים בתצורה האנטישמיות. חלקם בוחנים את דעת הקהל, בעוד שאחרים סופרים ומאמתים תקריות אלימות או התעללויות והטרדות כלפי יהודים. מחקרי שטח בדקו מזמן לזמן כיצד תופסים היהודים עצמם את האנטישמיות.

מדד האנטישמיות באירופה של המכון למדיניות העם היהודי מוצג כאן זו השנה השלישית ברציפות. לפני הבחירות לנשיאות ארה"ב, שנערכו בשנת 2016, דומה היה שהאנטישמיות היא בראש ובראשונה תופעה אירופית. משבר כלכלי, חשש ממהגרים,

ורוחות הרפאים של המאה ה-20 הצטרפו יחד כדי ליצור התעוררות רעילה במיוחד של לאומנות. השנה התחלנו לפעול כדי לספק מסגרת ליישום המתודולוגיה התלת-ממדית שהוצעה בעבר, למחקר ולהגדרה של האנטישמיות בארה"ב.

הניסיון להשתמש במדד ליהדות ארה"ב מאתגר משתי בחינות, האחת מהותית והשנייה טכנית.

1. ראשית לכל, חיוני להצביע על כך שהאנטישמיות האירופית היא בסדר-גודל שונה - גם מבחינת האיום וגם מבחינת הסבל ואי-הנוחות שהיא גורמת - מזה של האנטישמיות בארה"ב. יהודי צפון-אמריקה, באופן כללי, הם "יהודים בגלוי" בקרב חוגיהם המקצועיים והחברתיים, יותר מאשר יהודי אירופה. באירופה, הֶזְדָּהוּתו של אדם כיהודי עשויה להיות אלמנט ביוגרפי טעון, וכתוצאה מכך, לעיתים תכופות בוחרים אנשים להסתיר זאת באופן מודע.¹ חלק ממה שנחשב כאנטישמיות באמריקה, לדוגמה בדיחות על יהודים, עובר ללא תשומת-לב מיוחדת בהונגריה או בפולין (ארצות עם ציפיות גבוהות לאחידות תרבותית, בהן אזרחים רבים בעלי שורשים יהודיים

זו את זו. מחד גיסא - הירידה הנמשכת במספר התקריות, בפרט האלימות, ברוב המדינות האירופיות שבהן יש אוכלוסיות יהודיות גדולות יחסית. מאידך גיסא - עלייה מתמשכת נרחבת, לפעמים אף דרמטית, בביטויי אנטישמיות מילוליים וחזותיים ברשתות החברתיות ובמהלך הפגנות. בלתי-אפשרי להגיע לכימות מדויק של תופעה זו, אך ברור שהאינטרנט הפך לפלטפורמה העיקרית להעברת מסרים של דעות קדומות ושנאה, מציאות לא ממש וירטואלית, שבה האנטישמיות משתחררת באופן פומבי, בשפה פוגענית וחסרת מעצורים.

צרפת

ב-30 במארס 2017 פירסמה הנציבות הצרפתית הלאומית המייעצת לנושאי זכויות האדם (CNCDH) את הדו"ח השנתי שלה על גזענות, אנטישמיות ושנאת זרים בצרפת. מהדו"ח עולה כי מספר התקריות האנטישמיות בצרפת בשנת 2016 עומד על 335, ירידה של 58 אחוז לעומת השנה הקודמת, שבה דווח על 808 תקריות אנטישמיות. זוהי הירידה השנתית החדה ביותר שנרשמה מאז שנת 2001. עם זאת, קובע הדו"ח, "דעות אנטישמיות ממשיכות להתקיים. הן מקשרות בין היהודים לבין כסף וכוח, ומגנות אותם בשל הקשר שלהם לקהילה היהודית ולמדינת ישראל".

הירידה בהתקפות על יהודים "נובעת בעיקר מצעדים ביטחוניים שיושמו ע"י השלטונות כחלק מתוכנית ה'Vigipirate' להגנת שכונות ומוסדות יהודיים בצרפת" [תוכנית זו החלה בשנת 2015, בעקבות רצח ארבעה יהודים ב'היפר כשר', הסופרמרקט הכשר הסמוך לפאריז, ע"י קנאי מוסלמי]. ראוי לציין כי 800 בניינים יהודיים - בתי-כנסת, בתי-ספר ומוסדות נוספים - נמצאים תחת הגנה מתמדת של הצבא מאז ההתקפות של ינואר 2015. נכון ליולי 2017, כ-10,000 חיילים משרתים באכיפת מצב החירום. היהודים

משתדלים להסתיר את מוצאם). הבדלים אלה מקשים על איסוף והשוואת נתונים סטטיסטיים משתי היבשות.

2. בעוד שקיימים נתונים כמותיים ביחס לאנטישמיות כפי שהיא נתפסת ע"י יהודים באירופה, אין בנמצא נתונים כאלה לגבי אמריקה. משום כך, מדד האנטישמיות שלנו לגבי ארה"ב מתבסס על אינדיקטורים בלתי-ישירים, כגון דו"חות על אירועים מסוימים, תשובות לשאלות סקרים הנוגעות לרמות הנוחות שחשים יהודים בקרב חוגיהם המקצועיים והחברתיים, ומספר ההתייחסויות לאנטישמיות בעיתונות הכללית והיהודית גם יחד.

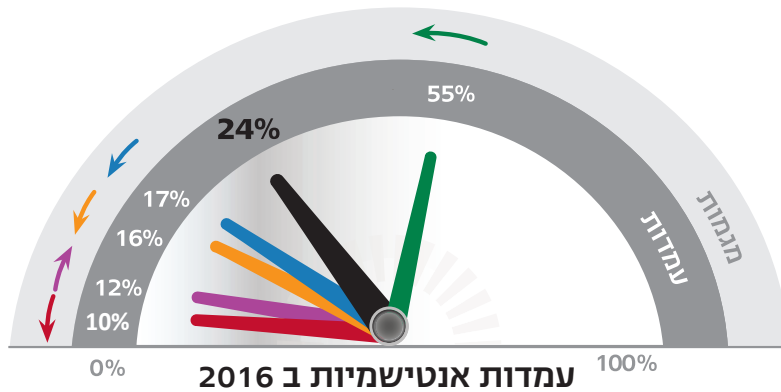
חלק 1 - מדד תלת-ממדי של האנטישמיות באירופית

מטרתו של המדד המשולב המוצע היא למדוד את אי-הנוחות שחשה יהדות אירופה ואת רמות האיומים המופנים נגדה. הוא מיועד לשמש ככלי למעצבי מדיניות, והוא מתייחס לשלושה ממדי אנטישמיות המשלימים זה את זה והמשפיעים על חייהם של יהודים כפרטים ועל חיי הקהילה היהודיים. המדד שמציע המכון למדיניות העם היהודי משלב נתונים מסקר ה-100 הגלובלי של גישות כלפי יהודים של הליגה נגד השמצה (ADL), שנערך בשיתוף עם מספר מכוני מחקר, נתוני הטרדות אנטישמיות שנאספו ע"י ארגונים יהודיים מקומיים המופקדים על הביטחון (כמו CST בבריטניה ו-SPCI בצרפת), וממצאים מחקרניים ביחס לאנטישמיות כפי שהיא נתפסת ע"י היהודים.

בהתאם לסיכום על האנטישמיות בעולם בדו"ח השנתי של מרכז קנטור, תקריות אנטישמיות בשנת 2016 משקפות שתי מגמות מקבילות אך סותרות

מדד האנטישמיות של JPPI

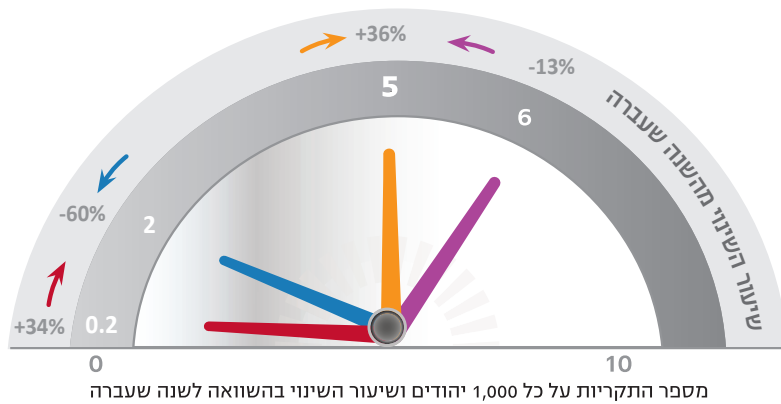
עמדות כלפי יהודים

- מוסלמים באירופה
- ממוצא באירופה
- צרפת
- גרמניה
- בריטניה
- ארה"ב

Sources: ADL, Pew, Fondapol, CAA, WZB.

תקריות

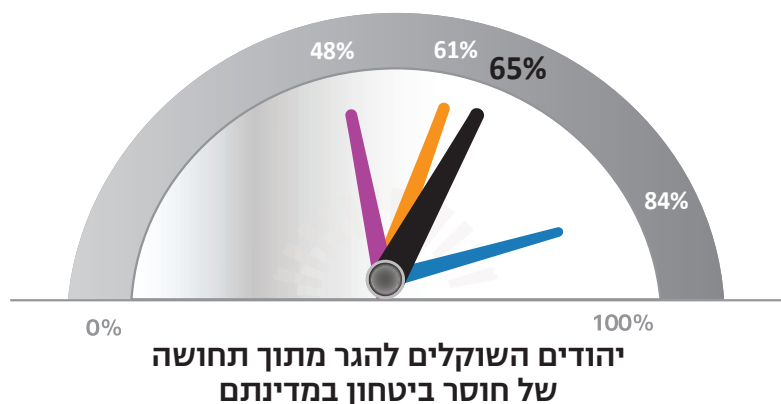

- צרפת
- גרמניה
- בריטניה
- ארה"ב

Sources: :Kantor Center, SPCJ, CST, ADL.

תקריות נגד יהודים ב 2016

תפיסות בקרב יהודים

- ממוצא באירופה
- צרפת
- גרמניה
- בריטניה

Source: FRA, AJC.

טבלה 1 אנטישמיות במערב אירופה 2016-2017

גרמניה	בריטניה	צרפת	אירופה ממוצע	מגמה	
דיעות פומביות ביחס ליהודים					
(27) 16	(8) 12	(37) 17	(26) 24	▼	בעלי דיעות אנטישמיות (%) ²
(62) 54	54	(83) 49	(55) 62	▼	- כנ"ל, בקרב מוסלמים (%) ³
התנהגות אנטישמית (מספר התקריות כפי שדווח לרשויות השלטוניות)					
-13	+36	-58			עלייה/ ירידה (%)
(4) 3	(41) 11	(32) 2		▼	תקיפות אלימות
644 ⁶ (740)	1,309 ⁵ (960)	⁴ (808) 335		▲	סך כל התקריות (אלימות קיצונית, תקיפות, נזקים, חילול קברים ואתרים מקודשים, ואיומים)
(7) 5	(8) 6	(5) 2		▼	מספר התקיפות הגופניות לכל 1,000 יהודים
72	73	72	77		אחוז התקיפות שאינן מדווחות ⁷
אנטישמיות כפי שהיא נתפסת ע"י יהודים⁸					
	5	11			אחוז אלה שהותקפו אישית
(25)	(48)	(86)	(67)		אנטישמיות היא בעיה גדולה מאוד או גדולה למדי (%)
(26)	(19)	(80) 49	(32)	▼	שקלו להגר משום שאינם חשים בטוחים בארצם (%)
(28)	(35)	(20)	(27)		נמנעים מנוכחות במקומות בשכונתם משום שבתור יהודים הם לא ירגישו בטוחים בהם (%)

הערה: אלה הנתונים האחרונים שיש בנמצא. המספרים בסוגריים מרובעים הם משנת 2014.

מדורגים בדו"ח CNCDH כמיעוט המקובל ביותר בצרפת (81 אחוזי קבלה), לעומת מוסלמים וצוענים. שתי סיבות מהוות את הגורמים המרכזיים לירידת מידת הדאגה בקרב יהודי צרפת, שיש לה ביטוי ברור בירידה החדה בעלייה מצרפת ב-2016 ובמחצית הראשונה של 2017.

1. כמעט כל ההתקפות נגד יהודים בצרפת בוצעו ע"י צעירים ממורמרים ממוצא צפון-אפריקאי. מחויבותה הבולטת לעין של הממשלה להגן על יהודים ולהעניש בחומרה את תוקפיהם הוכחה, עד כה, כאמצעי הרתעה יעיל.
2. ב-2016, אף שלא היתה התקפת טרור שנבעה מאנטישמיות גרידא, יהודים נהרגו לצד לא-יהודים בטבח באולם התיאטרון "באטאקלאן" בפאריז ובמשאית הנשק שדהרה לתוך קבוצת הולכי רגל בניס. ניתן להסיק שתקריות אלה תרמו לכך שיהודי צרפת מרגישים פחות כיעד ספציפי להתקפות, וחרדתם היחסית פוחתת.

בריטניה

ביהדות בריטניה נרשמו 1,309 תקריות אנטישמיות בשנת 2016, עלייה של 36 אחוז לעומת 960 תקריות שנרשמו ב-2015. זהו המספר השנתי הגבוה ביותר של תקריות שנרשם אי-פעם ע"י CST (ר"ת של Community Security Trust), האירגון הקהילתי המופקד על הגנת יהודי בריטניה מפני אנטישמיות וטרור. חרף עלייה משמעותית זו, ה-CST דיווח במקביל על ירידה בת 13 אחוז בתקריות אלימות וירידה בת 11 אחוז בתקריות של ונדאליזם והשחתת רכוש. בבריטניה, כמו במדינות רבות אחרות, ניתן היה להבחין השנה בירידה במספר התקריות האלימות ועלייה בתחושות של דחייה.

בשנים קודמות, שיאים במספר התקריות נבעו מאירועים ספציפיים ופתאומיים, בעיקר כאלה שהיו

קשורים לסכסוכים בין ישראל לבין שכנותיה. אך השיא שנרשם ב-2016 היה מורכב ממספרים גבוהים מדי חודש בחודש, ולא שיקף שום קשר - לפחות לא גלוי - למזרח התיכון. במקום זאת, דומה שמאורעות פנימיים יצרו אווירה בשלה לתקריות אנטישמיות, שגם גברה הנטייה לדווח עליהן. בין אלה נכללו האשמות על אנטישמיות במפלגת הלייבור, שזכו לפרסום רב; עלייה צפויה בגזענות ובשנאת זרים שהביאה ל"ברקסיט" וגם ניזונה ממנו, כולל עלייה בפשעי שנאה גזענית ודתית שדווחו; ודיון סדיר, ובולט, באנטישמיות, בגזענות ובפשעי שנאה באמצעי התקשורת, בשיח הפוליטי, וברשתות החברתיות. ה-CST הדגיש כי מספר התקריות האנטישמיות עלה ונותר ברמה גבוהה ב-2016 למרות העובדה שלא ניטש בה סכסוך צבאי כלשהו בין ישראל והפלסטינים. בבריטניה, ההתקפות על יהודים מבוצעות בעיקר ע"י אירופים לבנים אתניים המונעים ע"י אידיאולוגיה ימנית גזענית קיצונית. למרות יחסי העבודה המצוינים בין ה-CST לבין סוכנויות ממשלתיות שונות, עדיין לא נמצאה תגובה הולמת שתרתיע פשיעה אנטישמית.

גרמניה

בגרמניה מצביעים מקורות רשמיים על ירידה מ-740 תקריות אנטישמיות ב-2015 ל-644 ב-2016, אולם גורם לא-ממשלתי העוקב אחרי נושא זה דיווח על מספרים גבוהים יותר, במיוחד בברלין שם נרשמה עלייה של 16 אחוז.

על פי האיחוד האירופי, יותר מ-2.5 מיליון פליטים נכנסו לאירופה במרוצת השנתיים האחרונות. 1.7 מיליון מתוכם הגיעו לגרמניה, והחשש מהם איננו פג. עד כה, דומה שהמהגרים החדשים לא גרמו לעלייה בתקריות אנטישמיות, למרות שמקורם במדינות שבהן שוררות דעות אנטישמיות עמוקות. המהגרים החדשים עסוקים בעיקר בהישרדות, בניסיון למצוא מחיה, ללמוד את השפה, ולהתאקלם בסביבה

ובתרבות החדשות.

מִבְּצָעֵי התקריות ממשיכים לבוא מן החוגים הרדיקליים של גלים קודמים של הגירה מוסלמית, או מן הימין הקיצוני. לדוגמה, העלייה של 16 אחוז בפעילות האנטישמית בברלין, איננה מיוחסת למהגרים החדשים, למרות שרוב ההתקפות הפיסיות על יהודים בוצעו ע"י מוסלמים. מעשי חילול והשחתה נגד בתי-קברות ומונומנטים יהודיים מיוחסים בעיקר לבריונים מן הימין. רמת האלימות מצד השמאל הקיצוני נותרה נמוכה.

עם זאת, לנוכחותם של המהגרים היתה השפעה ראויה לציון, אם כי עקיפה: להתחזקותו של הימין הקיצוני לא מתלוות הכרזות אנטישמיות פומביות יותר בוטות או יותר תכופות, אך לאווירה המתחזקת של שנאת זרים ושל פופוליזם יש פוטנציאל מתמיד להפוך לאנטישמית. הדאגה המובעת בחוגים ליברליים היא כי אווירה כזו מאיימת על ערכיה הדמוקרטיים של אירופה. ככל שנמשך משבר הפליטים, השיח מסביבו נעשה ארסי יותר, וגדלה האלימות נגדם בפרט, ונגד קבוצות מיעוט בכלל.

התגובה בקהילות היהודיות

הירידה במספר התקריות האנטישמיות לא הביאה לתחושת ביטחון בקרב הקהילות היהודיות. אדרבא - הנוכחות המשטרתית והצבאית הבולטת, יחד עם צעדי ביטחון נוספים שנוקטו, מקובלים והכרחיים ככל שיהיו במאבק נגד הטרור, תורמים גם הם לתחושה החרדה האופפת את הקהילות - אם צעדים אלה נחוצים, אזי יש סיבה טובה לדאגה.

למרות שגל המהגרים, שרובם באים ממדינות סכוגות באידיאולוגיות אנטישמיות ואנטי-ישראליות, איננו המקור (לפחות לעת עתה) לגידול באנטישמיות, הוא גרם לחלק מן היהודים, גם כיחידים וגם כקהילות, לראות את חשרת הסערה מעל אירופה ולחשוב

מחדש על סיכויי הקיום היהודי ביבשת. בנוסף לכך, הירידה במספר התקריות האלימות איננה מהווה פיצוי על העלייה המתמשכת בביטויים מילוליים וחזותיים של אנטישמיות ושל האווירה העוינת שביטויים אלה מולידים. במקביל, בתור עם המכיר מניסיונו המר את גורל הפליט, הקהילות היהודיות חשות חובה להושיט יד למהגרים החדשים. באופן זה, חלק מיהודים מוצאים עצמם בין הפטיש האתני והסדן ההומניטרי.⁹

חלק 2 - מדד תלת-ממדי של האנטישמיות בארה"ב

ההערכה השנתית של המכון למדיניות העם היהודי דנה השנה במתח שבין לאומיות לבין גלובליזציה. בפרקיה השונים של ההערכה סקרנו את ההשלכות הנובעות מן הגל הלאומני בזירה הכלכלית, הגיאופוליטית והתרבותית.

אף שהוא עדיין רק תופעה שולית בתוך הגל השמרני, הימין האלטרנטיבי ("Alt-right") הוא מקור בולט לדאגה אצל היהודים. שאלה עיקרית אחת ושתי שאלות משניות הוסיפו שמן למדורת הוויכוח:

1. האם צמיחתו של הימין האלטרנטיבי היא תופעת שוליים או שהיא ראשיתו של נחשול תרבותי שיסכן 70 שנים של שגשוג ושל השתלבות חברתית מוצלחת של יהודים באמריקה?
2. האם הקוראים לעליונות הגזע הלבן יטביעו את חותמם האנטישמי על המוני הלבנים המתוסכלים, אנשי "הצווארון הכחול" הרואים עצמם כקורבנות הגלובליזציה הכלכלית והנחמים יותר לראות ביהודים ובשאר קבוצות המיעוט שעירים לעזאזל?
3. האם גישתו הרפה באופן יחסי של הנשיא טראמפ לתנועה זו מהווה סימן של תמיכה, או שהיא רק מס שפתיים לאחד הבסיסים החשובים ביותר של

טבלה 2: אנטישמיות בארה"ב

2015	2016	רבע ראשון בשנת 2017	מגמה	
דעות פומביות לגבי יהודים				
9%	10%		▲	בעלי דעות אנטישמיות (%) ¹⁰
התנהגות אנטישמית (מספר התקריות כפי שדווח לרשויות השלטוניות) ¹¹				
	+34%	+86%	▲	עלייה/ירידה (%)
56	36		▼	תקיפות
377	510		▲	ונדאליזם
509	720		▲	הטרדה
942	1,266		▲	סה"כ
0.13	0.2		▲	מספר התקיפות הגופניות לכל 1,000 יהודים
אנטישמיות כפי שהיא נתפסת ע"י יהודים (בהתאם ל AJC) ¹²				
	21%	41%	▲	האם האנטישמיות כיום מהווה בעיה חמורה בארה"ב?
	43%	52%	▲	האם האנטישמיות כיום מהווה בעיה במידת מה בארה"ב?
74.2%	56%	69%	▲	האם האנטישמיות כיום מהווה בעיה חמורה מאוד או מהווה בעיה במידת מה בקמפוסים של מכללות בארה"ב?
89.9%		86%	▼	האם האנטישמיות כיום בעיה באירופה?

הידידותי כלפי מהגרים, הכולל את רעיונות השוויון והסובלנות, לעומת האידיאל ה"נאטיביסטי" של אמריקה חופשית מהסתבכויות ברחבי העולם ומהשפעות זרות באמריקה גופא. המאבק בין שתי ההשקפות

התמיכה הפוליטית בו?

המאורעות בשארלוטסוויל ב-12 באוגוסט היו אופייניים למלחמה הנמשכת כבר כמאה שנה והמציבה שני חזונות של אמריקה זה כנגד זה - החזון של "כור ההיתוך"

ב"קרירות רבה" (33 אחוז מתחת ל"מדחום התחושה" של "פיו"). בעניין זה יש התאמה מלאה בין נתוני "פיו" לבין אלה של הליגה נגד השמצה.³¹

ממד 2: תקריות אנטישמיות

נתונים של הליגה נגד השמצה מראים כי מספר התקריות האנטישמיות בארה"ב עלה מאוד בשנים 17-2016.⁴¹

ממד 3: אנטישמיות כפי שהיא נתפסת ע"י יהודים

להלן אנו מצטטים ממצאים הלקוחים מסקר הוועד היהודי-אמריקני שנערך בשלהי הקיץ האחרון. דומה שהתגובות בסקר משקפות את התפיסה בקרב יהודים, כי לאחר שנים שבהן אנטישמיות נחשבה כפסולה לחלוטין בשיח הציבורי, נפתח מרחב חדש, שולי ככל שיהיה, שבו יש לה מקום. דאגה זו גברה לנוכח הקיטוב שנוצר בעקבות הבחירות לנשיאות ב-2016. האירועים בשארלוטסוויל והכיסוי התקשורתי להפגנת הניאו-נאצים שנשאו לפידיס ושאגו "יהודים לא יתפסו את מקומנו" יצרו תחושה של אי-רגיעה.

סקר דעת הקהל היהודית-אמריקנית של הקונגרס היהודי-אמריקני מאוגוסט 2016 כלל שתי שאלות שהתייחסו לנושא זה.⁵¹ על השאלה "האם האנטישמיות מהווה כיום בעיה בארה"ב?" השיבו 73 אחוז בחיוב (בעיה חמורה מאוד - 21 אחוזים; בעיה במידת מה - 52 אחוז). על השאלה, "האם אנטישמיות מהווה כיום בעיה בקמפוסים של מכללות אמריקניות?" השיבו 57 אחוז בחיוב (בעיה חמורה מאוד - 23 אחוז, או בעיה במידת מה - 34 אחוז). בסקר קודם שנערך באוגוסט 2015, לא הוצגה שאלה כללית כלשהי אודות אנטישמיות בארה"ב (עצם העובדה ששאלה כללית נוספה בשנת 2016 עשויה לסמן כי יש עלייה בדאגה בנושא זה), אך היא כללה את השאלה לגבי קמפוסים, וכן שתי שאלות אודות אנטישמיות באירופה. ב-2015, 74.2 אחוזים מן הנשאלים השיבו בחיוב על השאלה האם קיימת אנטישמיות בקמפוסים בארה"ב (20.4 אחוזים - חמורה מאוד,

לא ייפתר בקלות, וכרגע אין איש המסוגל להשיב על שלוש השאלות שהוצגו לעיל. הואיל ואין אנו יכולים לקבוע בדיוק את תקופות ההשקפות השונות אודות השאלות הללו, ניטול על עצמנו לספק מתודולוגיה משולבת דומה למדידת האנטישמיות באמריקה. לאור ההבדלים האינהרנטיים בין האנטישמיות האירופית לבין זו האמריקנית, אנו נשמור על הפרדה בין ניתוחים אלה ונספק למנהיגים ולמנהלים מקצועיים יהודים כלי שיסייע להם בקבלת החלטותיהם.

מדד האנטישמיות המשולב של המכון למדיניות עם יהודי מתייחס, כפי שצויין לעיל, לשלושה ממדים:

ממד 1: דעות וגישות פומביות כלפי יהודים.

ממד 2: תקריות אנטישמיות מסוגים שונים (אלימות קיצונית, התקפות, ונדאליזם, השחתת רכוש וחילול נכסים ואתרים מקודשים יהודיים, איומים, התנהגות גסה ומתעללת, ספרות), כולל הטרדה בספירת הסייבר.

ממד 2: אנטישמיות כפי שהיא נתפסת ע"י יהודים.

קיימים נתונים גם עבור הממד הראשון (דו"חות הליגה נגד השמצה ו"פיו") והשני. לעומת זאת, מורגש מחסור בנתונים שיטתיים לגבי הממד השלישי, המתייחס למידת הדאגה מאנטישמיות בקרב יהודי אמריקה. לפיכך נשתמש במקורות מידע עקיפים והמלצתנו העיקרית תהיה להפיק נתונים שיטתיים, אולי בהשראת העבודה של הארגון האירופי לזכויות יסוד European Agency for Fundamental Rights (FRA).

ממד 1: דעות פומביות כלפי יהודים

בהתאם לממצאי הליגה נגד השמצה, 9 אחוזים מקרב האוכלוסייה הבוגרת בארה"ב בשנת 2014 ו-10 אחוזים ב-2015 החזיקו בדעות אנטישמיות. על פי מרכז המחקר "פיו" (2014), מחצית מהאוכלוסייה הבוגרת בארה"ב מתייחסת ב"חמימות רבה" כלפי יהודים (67 אחוז מעל "מדחום התחושה" של "פיו"). רק 9 אחוזים מהאוכלוסייה הבוגרת בארה"ב מתייחסים ליהודים

53.8 אחוזים - במידת מה). ירידה זו, על פי הסקרים, (מ-74.2 אחוזים ב-2015 ל-57 אחוז ב-2016) מנוגדת לתחושה האינטואיטיבית, והיא התרחשה ללא כל שינוי מבני. לפיכך ניתן לשער שנושא הקמפוסים העומד בצל מלחמת האנטישמיות הגואה של הימין האלטרנטיבי. בשנת 2015, אנטישמיות היתה נושא פחות מילידית בחריפותו מבחינתם של יהודי אמריקה, והוא נתפס מבעד לעדשת התופעה הרחוקה יחסית בקמפוסים, והתופעה הרחוקה עוד יותר באירופה. ואכן, ב-2015, 89.9 אחוזים מן המשיבים הביעו דאגה מן האנטישמיות המתפתחת ביבשת הישנה.⁶¹ הואיל והאנטישמיות בקמפוסים יוחסה באופן מסורתי בעיקר למספר קטן יחסית של פעילי שמאל קיצוני ותנועת ה-BDS, יתכן שהירידה מסמנת כי הבולטות הגוברת של האנטישמיות בנוסח הימין האלטרנטיבי מדאיגה את המשיבים יותר מאשר האנטישמיות השמאלנית המוכרת.

המדד המשולב ממחיש את העובדה כי דומה שגם תקריות אנטישמיות וגם הדאגה מאנטישמיות בקרב יהודי ארה"ב נמצאות בקו עלייה. הואיל ובכוונתנו לעקוב אחרי התפתחות המדד ולאסוף נתונים אמניים על האנטישמיות כפי שהיא נתפסת ע"י יהדות ארה"ב, אנו מקווים כי בעתיד נוכל לעבד כיוונים לפעולה קונקרטיים בנושא זה.

דיון בהשלכות

1. ירידה באלימות אנטי-יהודית בצרפת לעומת העלייה בבריטניה ובגרמניה

השילוב של נתוני שלושת הממדים מציג תמונה כוללת. בעוד שמספר התקריות האנטישמיות והדאגה שהן מעוררות נמצאים בקו עלייה בבריטניה ובגרמניה, בצרפת המצב הפוך. למרות מגמות כלכליות וגיאופוליטיות דומות בכל רחבי אירופה, אנו עדים להבדל בולט בין שלוש

הארצות המערב-אירופיות שנבדקו כאן. מחויבות ממשלתית למאבק באנטישמיות מהווה את הגורם היחיד והחשוב ביותר בירידה במספר התקריות האנטישמיות. כפי ששיעורנו בהערכה השנתית אשתקד, וכפי שאושר השנה, הודות להצהרות ולפעולות הקונקרטיים החד-משמעיות של ממשלת צרפת, ירד מספר התקריות האנטישמיות ויהודי צרפת החלו לחוש ביטחון בנחישותה של ממשלת צרפת להגן עליהם.

2. יש משמעות לגיויים תקיפים של אנטישמיות מצד מנהיגים פוליטיים בכירים

אלמנט מעניין שאנו יכולים לזהות באירופה ובארה"ב כאחד הוא כי לפעולותיהם של מנהיגים פוליטיים בכירים נודעת חשיבות רבה ביותר. כפי שהזכרנו, אין חדש בכך שהימין הקיצוני באירופה ובארה"ב מורכב מתת-קבוצות מגוונות (עליונות הגזע הלבן, לאומנים קיצוניים, נאו-נאצים ואנטישמיים גזעניים מסוגים אחרים). החרדה שמייצר הימין הקיצוני קשורה, יותר מכל דבר אחר, לגישתם של המנהיגים בעמדות השלטון הבכירות כלפי כוחות קסנופוביים וריאקציוניים אלה. ככל שבעלי העמדות השלטוניות מגלים יותר סובלנות כלפיהם, וככל שגדל המרחב שהם מורשים לתפוס בספירה הציבורית, כך גדלה החרדה היהודית, ובצדק. כאשר מקבלי ההחלטות הבכירים מגיבים בקול רם ובצורה חד-משמעית כלפי תופעות אנטישמיות, פוחת שיעור ההתנהגויות אנטי-יהודיות ומתחזקת תחושת הנוחות היהודית, כפי שמוכיח המקרה של צרפת. על סמך הלקחים מן המקרה הצרפתי, ביכולתנו להמליץ כדלקמן: רצוי שאישים פוליטיים ואינטלקטואלים ישראלים ויהודיים יעודדו מנהיגים פוליטיים ואזרחיים בכירים לנקוט עמדה ברורה נגד אנטישמיות ולהפגין את מחויבותם לביטחונם של היהודים. הצהרות שיוגבו ע"י פעולות מוחשיות מועילות ביחס לשלושת מרכיבי המדד: (1)

EU: experiences and perceptions of antisemitism", Fundamental Rights Agency, November 2013, European Union. <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/survey-data-explorer-discrimination-and-hate-crime-against>

FRA, op. cit. 8

פרופ' דינה פורת, דו"ח קנטור 2016, ע' 9.

ADL Global 100 (2014) and update on 19 countries (2015), Anti-Defamation League, An Index of Anti-Semitism, Executive Summary. <http://global100.adl.org/>

U.S. Anti-Semitic Incidents Surged in 2016-17. April 2017. ADL. https://www.adl.org/sites/default/files/documents/Anti-Semitic%20Audit%20Print_vf2.pdf

AJC's 2016 Survey of American Jewish Opinion, <http://www.ajc.org/site/apps/nlnet/content2.aspx?c=7oJILSPwFfJSG&b=8479733&ct=14924017>

Pew research center, Religion & Public Life, February 2017.

http://www.pewforum.org/2017/02/15/americans-express-increasingly-warm-feelings-toward-religious-groups/pf-02-15-17_thermometer-04/

op. cit. U.S. Anti-Semitic Incidents Surged in 2016-17. April 2017. ADL. https://www.adl.org/sites/default/files/documents/Anti-Semitic%20Audit%20Print_vf2.pdf

AJC's 2016 Survey of American Jewish Opinion, <http://www.ajc.org/site/apps/nlnet/content2.aspx?c=7oJILSPwFfJSG&b=8479733&ct=14924017>

הסבר זה עלול לעורר ספקות לגביו, והירידה המפתיעה ראויה למחקר נוסף. במבט ראשון אפשר לשער היו בעיות מתודולוגיות, או שינוי בצורה שבה נערכו הסקרים בכל אחת משתי השנים. השערה אחרת היא כי משהו סטרוקטורלי השתנה בקמפוסים. יתכן שיותר מנהלים ביותר מוסדות אקדמיים השמיעו הכרזות תקיפות ותר, בדומה להצהרות שהושמעו ע"י מנהיגים פוליטיים באירופה. יתכן שתנועת ה-BDS נחלה מפלות. פער זה מחזק עוד יותר את הצורך החוזר ומודגש ע"י המכון למדיניות עם יהודי במדידה של האנטישמיות באופן עקבי, רחב יריעה ורלבנטי לצעדי מדיניות

לאנטישמים יובהר המסר כי ביטויי שנאה ליהודים אינם מקובלים בשום צורה ואופן; (2) מחויבות להתייצב לצד היהודים ולפעול בצורה נמרצת מרתיעה מפני פעולות אנטישמיות; (3) היהודים שבים לחוש אמון במחויבות של ארצם לביטחונם לתחושה נוחה כאזרחים מלאים במדינתם.

הערות

1 ראה בהערכה השנתית הנוכחית (2017), הניתוח של התפתחויות יהודיות באירופה, "צמיחתה של זהות יהודית תפוצתית באירופה".

2 ADL Global 100 (2014) and update on 19 countries (2015), Anti-Defamation League, An Index of Anti-Semitism, Executive Summary. <http://global100.adl.org/>

3 Reynié, Dominique. *L'antisémitisme dans l'opinion publique française. Nouveaux éclairages, Fondapol*, November 2014. <http://www.fondapol.org/wp-content/uploads/2014/11/CONF2press-Antisemitisme-DOC-6-web11h51.pdf>, Koopmans, Ruud. "Fundamentalism and out-group hostility Muslim immigrants and Christian natives in Western Europe." WZB Berlin Social Science Center, WZB Mitteilungen, December 2013. http://www.wzb.eu/sites/default/files/u6/koopmans_englisch_ed.pdf. See also "Türkische Migranten hoffen auf muslimische Mehrheit," *Die Welt*, August 2012. <http://www.welt.de/politik/deutschland/article108659406/Tuerkische-Migranten-hoffen-auf-muslimische-Mehrheit.html>

4 Commission nationale consultative des droits de l'homme (CNCDH), *Rapport 2016 sur la lutte contre le racisme, l'antisémitisme et la xénophobie*, March 2017.

5 Community Security Trust (UK), 2016 Annual Review, p. 9. https://cst.org.uk/data/file/d/f/CST_Annual_Review_2016.1486995234.pdf

6 Source: Kantor Center - European Jewry and Antisemitism Database <http://kantorcenter.tau.ac.il/general-analysis-2016>

7 FRA: "Discrimination and hate crime against Jews in